

Rode vuurvlinder, de eerste soort die verdween uit Nederland.

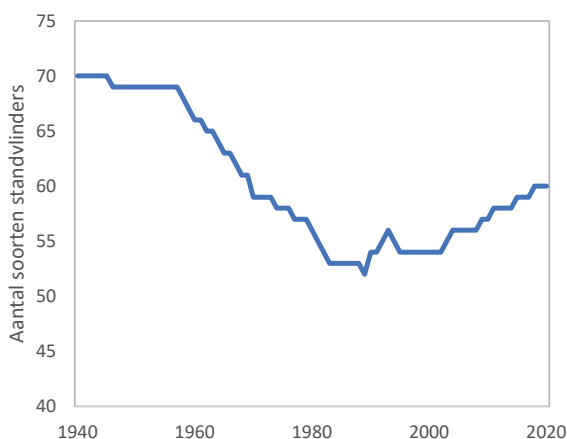
Grote veranderingen in dagvlinderland

Heel lang had Nederland zeventig standvlinders: soorten die zich minstens tien aaneengesloten jaren zelfstandig hebben kunnen handhaven. Dat aantal liep langzaam terug: steeds verdwenen er dagvlinders uit ons land. Maar de laatste jaren komen er weer soorten bij. Gaat het nu prima?

Op 16 juni 1946 werd bij Paterswolde de laatste rode vuurvinder van een Nederlandse populatie gezien. Daarmee raakte Nederland voor het eerst in de twintigste eeuw een soort kwijt. Helaas bleef het niet bij die ene soort, en toen in 1989 het tweekleurig hooibeestje van de Veluwe verdween, waren er nog 52 over (figuur 1). Dat jaar was (voorlopig) het absolute dieptepunt. In 1990 kwamen er in één keer twee soorten bij, toen de twee pimpernelblauwtjes in de Moerputten werden teruggebracht. Met wat ups en downs (zo verloren we na 1990 nog de veldparelmoervlinder – die later weer terugkwam – en grote ijsvogelvlinder) loopt het aantal soorten de laatste jaren weer wat op. De laatste paar soorten zijn trouwens speculatief: we weten immers nog niet zeker of ze de tien jaar wel gaan volmaken. Toch denk ik dat het staartblauwtje 2021 gaat halen, het scheefbloemwitje 2025 en het dwergblauwtje 2028. En wellicht had daar de braamparelmoervlinder inmiddels ook wel bij gemogen, dat is nog een twijfelgeval. Hier staan nog geen soorten bij waarvan ik bang ben dat we ze gaan kwijtraken. Die zijn er immers nog.

Enorme verandering

Betekent dit nu dat we hier een fraai voorbeeld zien van het herstel van de dagvlinderstand? Ik ben bang dat ik die vraag met nee moet beantwoorden. Wat we

Figuur 1. Aantal soorten standvlinders 1940 - 2020.

wel zien is een enorme verandering in onze dagvlinderfauna. Laten we eens in meer detail naar de veranderingen kijken.

Tekst en foto's:
Chris van Swaay
De Vlinderstichting

Vooral tussen 1958 en 1983 ging het hard. We verloren in 25 jaar zestien soorten, gemiddeld dus ruwweg elke anderhalf jaar één soort minder. Het was een bont palet van soorten die altijd al heel zeldzaam en lokaal waren geweest (als zilverstreephooibeestje en woudparelmoervlinder), maar ook enkele soorten die ooit in een flink deel van ons land voorkwamen (klaverblauwtje) of zelfs ooit als plaaginsecten werden beschouwd (groot geaderd witje). Naast soorten van vochtige, schrale en bloemrijke graslanden (bijv. de moerasparelmoervlinder) waren het ook opvallend veel soorten van halfopen hakhoutbossen (bijv. het zilverstreephooibeestje, de zilvervlek, en in 1989 ook nog het tweekleurig hooibeestje). Habitats die ooit veel voorkwamen in Nederland, maar waarvan nu alleen nog maar snippers over zijn.

Naast de genoemde pimpernelblauwtjes vestigde zich in 1992 het boswitje. Een heuse nieuwe soort: tot dan had die zich nooit lang voortgeplant in Nederland. Helaas is het boswitje nog steeds beperkt tot een paar plekken in Zuid-Limburg. Daarna kwamen nog klaverblauwtje, keizersmantel en veldparelmoervlinder terug, al werd de laatste wel een handje geholpen.

Toen vestigden zich drie nieuwe soorten: kaasjeskruidkoppje (2009), staartblauwtje (2011) en scheefbloemwitje (2015), al weten we van die laatste twee nog niet zeker of ze de tien jaar zullen gaan volmaken. De eerste twee zijn pure klimaatopportunisten: ze hebben niet veel nodig, als het maar warm genoeg is. Het scheefbloemwitje is een verhaal apart, maar in tien jaar tijd heeft deze soort zo ongeveer het hele vasteland van Noordwest-Europa bevolkt.

Koffiedik kijken

Mooi dat het zo goed gaat, maar hoe zal het verdergaan? Dat is natuurlijk een beetje koffiedik kijken, maar een paar ontwikkelingen zijn moeilijk over het hoofd te zien.

Kleine heivlinder, de volgende soort die uit Nederland gaat verdwijnen.

De resterende vlinders van halfopen hakhoutbos (bruine eikenpage en bosparelmoervlinder) doen het ronduit slecht. Er is een serieus risico dat we de bruine eikenpage in het binnenland zullen kunnen gaan kwijt-raken, de populatie in de duinen geef ik meer kans. De bosparelmoervlinder doet het ook belabberd en de aantallen zijn historisch laag. Verdwijnt de Veluwe populatie (net als die van Drenthe 25 jaar geleden) straks in een of twee jaar?

Vlinders van heide doen het ook slecht. De combinatie van verzuring, vermesting en verdroging zorgt er samen met drie hete en droge zomers op rij voor dat de aantallen van heivlinder, kleine heivlinder en kommavlinder gekelderd zijn. Het aantal kleine heivlinders is zo laag geworden, dat er niets meer hoeft te gebeuren en we zijn de soort kwijt. En de aantallen van de kommavlinder in het binnenland zijn ook zo laag, dat het met nog een of twee droge en hete zomers zomaar eens gedaan kan zijn. Ook deze soort geef ik in de duinen op de lange termijn iets meer kans.

Over het gentiaanblauwtje hebben we al vaker geschreven. Goede kans dat we over tien jaar nog een

paar populaties over hebben. Maar ook niet meer dan dat. En in 1990 waren dat er nog 135.

De pimpernelblauwtjes zijn er weliswaar nog, maar allebei nog steeds maar op één locatie, en de aantallen van het donker pimpernelblauwtje zijn angstwekkend laag. En elk jaar gaat er wel iets mis, en wordt er weer op een fout moment gemaaid, of wat dan ook. Het blijft kantje boord. Zijn deze twee – door de Habitatrichtlijn Europees beschermde – soorten er over tien jaar nog?

En de grote vuurvlinder, onze enige endemische ondersoort? Als er niet meer populaties komen, blijft dit een zorgenkindje, ook al doen beheerders en vrijwilligers hard hun best. En er ligt een plan om de soort vooruit te helpen, maar de bestuurders gaan er (nog) niet mee aan de slag. Jammer, want deze soort is in principe best te behouden. En bovendien een soort die op de Habitatrichtlijn staat, en waar de overheid dus moet zorgen voor een grote duurzame populatie. En ook nog eens een onvervangbare soort, want onze ondersoort komt nergens anders ter wereld voor: weg is weg! Dan de veenvlinders. Die drie soorten (veenhooibeest-

Een nieuwkomer: het staartblauwtje.

je, veenbesparelmoervlinder, veenbesblauwtje) komen nog voor, maar nog maar op een paar heel kleine plekjes. Die bovendien zwaar te lijden hebben onder verdroging en vermesting. Zullen ze er over tien jaar nog zijn?

Er zijn nog meer soorten waar je je hart bij vasthoudt: spiegeldikkopje, grote parelmoervlinder, en op langere termijn ook argusvlinder, aardbeivlinder, zilveren maan en bruine vuurvlinder. Die zijn er nog, en hebben soms nog stevige populaties, maar het kan snel misgaan. Ze zijn allemaal al een flink deel van hun voormalige populaties kwijt.

Er zijn ook nog een paar positieve verhalen, vooral van soorten die houden van het nieuwe, warmere klimaat. Zo breidt het bruin dikkopje zich langzaam uit, heroveren kleine parelmoervlinder en bruin blauwtje het binnenland, en schuift de koninginnenpage steeds verder op naar het noorden en worden steeds meer nieuwe plekken met iepenpages gevonden. En de bosvlinders als grote weerschijnvlinder en keizersmantel gaat het vooralsnog ook voor de wind.

Transitie

Eigenlijk wijst alles erop dat we een grote transitie meemaken. 'Onze' soorten van hei, vochtig bloemrijk grasland en open hakhoutbos gaan achteruit en sommige zullen (vrees ik) verdwijnen. En we krijgen er een paar warmteminnende soorten voor terug. Netto zou de grafiek in figuur 1 dus wel weer eens kunnen gaan dalen. Is dit erg, of zullen we ermee moeten leven? Die vraag moet ieder voor zich beantwoorden. Maar mij doet het pijn.

